

Kroniek van kunst & cultuur

Iets eeuwigs en onveranderlijks

TONEEL
Antibodies

De noodzaak van afstand en isolatie berooft het theater momenteel van zijn sterkste punt: de troost van de fysieke nabijheid. Voor theatermakersduo Boogaerd & Van der Schoot is dat geen onoverkomelijk probleem. In de wonderlijke creaties van deze twee vrouwen is de mens altijd al een geïsoleerd wezen, dat zich hoogstens bij anderen voegt in verstilde, geposeerde tafereel waarbij niemand elkaar aanraakt. In *Antibodies* bevindt de enige performer zich de hele voorstelling lang in een hoge kolom van plexiglas. De toeschouwers zitten daaromheen, op gepaste afstand, dichterbij op kussentjes en verder weg op bankjes. Ze zijn ook nog van elkaar gescheiden door projectieschermen die als middeleeuwse banieren de doorzichtige kolom omkransen.

Toch had dit ook zonder corona de performance kunnen zijn waar Suzan Boogaerd en Bianca van der Schoot hun Theater Rotterdam-trilogie *Future Fossils* mee zouden afsluiten. Het vorige deel (*Botanical Wasteland*) speelde zich af in een terrarium dat het publiek van buitenaf bezichtigde. En de titel *Antibodies* slaat in deze beeldende performance niet op virussen en afweersystemen. In dromerige handelingen verhoudt de tentoongestelde vrouw zich tot haar eigen levenscyclus. Gemaskerd met een bevroren versie van haar eigen gezicht is Suzan Boogaerd zo'n typische geabstraheerde vrouwenfiguur uit het universum van het duo: een verwonderd personage dat afkomstig lijkt uit een televisiesoap of een computerspel. Licht onthand staat ze op het podium, zinderend van de energie die in haar lichaam broeit, maar gedreven door mechanismen die haar individualiteit overstijgen. De vragen die de vrouw zichzelf hardop stelt, klinken als opdrachten voor een internetzoekmachine, en gaan over allerlei trivialiteiten. Ze wekt een morsige, sliertige pop tot leven, die het tegenbeeld is van haar cleane verschijning. Daaruit peutert ze een poppenbaby tevoorschijn. Ze geeft de baby ogen, zet deze op haar schoot, maar de intieme uitwisseling tussen moeder en kind bestaat uit een wezenloos echoën van elkaars gelach.

De continue voortgang in dit alles toont de gebeurtenissen als voorbijgaande stadia. De inmiddels uit elkaar gereten baarpop en het kind worden uiteindelijk door de vrouw aan kabels hoog de kolom in getrokken, waar de resten van haar vruchtbare bestaan buiten haar bereik in de lucht hangen. Een tastbare, organische versie van een virtuele *cloud*. Wat de vrouw daarna kreunend baart is een hoop modderige aarde, die zij ook van ogen voorziet, en die als een zielsherinnering achterblijft nadat zij weer uit de kolom is verdwenen. Een sinistere soundscape

Suzan Boogaerd in *Antibodies*

van Wessel Schrik met operagezang van sopraan Sterre Konijn begeleidt dit geheimzinnige ritueel. En op de projectieschermen keert steeds het beeld terug van een lichaamloze vrouwelijke totem, die iets eeuwigs en onveranderlijks oproept.

De overkoepelende vraag van *Future Fossils* naar wat er nog menselijk is als de mens niet het centrum is van het bestaan krijgt in dit derde deel een antwoord dat op een ongrijpbare manier troostend is. Hoe vervreemd we ook zijn van onze natuur, we zijn onderdeel van en onderhavig aan een levenskracht die door ons heen raast en die in onze lichamen uitwoekert. Misschien toch wel als virus waar geen afweer tegen bestaat.

Marijn van der Jagt

Tot eind november op tournee; theaterrotterdam.nl

De Mensch Mulisch

TELEVISIE
Schepper van zichzelf

De avond voordat Harry Mulisch een operatie zou ondergaan vanwege maagkanker brak in zijn werkkamer een boekenplank door. Jeroen Henneman, medelid van de Herenclub, kwam en repareerde in de nachtelijke uren de schade. *That's what friends are for*. Kon dat niet wachten? Nee: in Mulisch' universum had alles betekenis en dit kon geen toeval zijn. Magisch gedacht moest dit omen ongedaan gemaakt, en laten we wel wezen: het werkte. Hij leefde nog decennia: ik kan dan wel grijnzen om een Noodlot dat zich zo

eenvoudig laat foppen, maar als jaren later boven de boot met Mulisch' lichaam op weg naar Zorgvlied een indrukwekkende regenboog verschijnt, die alle atheïstische Herenvrienden in de rouwstoet toch even te denken geeft, wie ben ik dan?

Natuurlijk gaat het over onsterfelijkheid in het portret dat Coen Verbraak van hem maakte, tien jaar na dat teken aan de hemel. Het is opgebouwd uit gesprekken met levensgezel Kitty Saal, oudste dochter Anna, vrienden, biograaf Robbert Ammerlaan, familie filmpjes en tv-interviews. Geen literair portret maar dat van de Mensch Mulisch. Terwijl nu juist het schrijven en de boeken als resultaat daarvan voor hemzelf het zwaarst wogen. Zwaarder dan mensen, eigen partners en kinderen. Hij legt dat zelf uit! Bij begin al klinkt de verzuchting van Adriaan van Dis in de nog volledig intacte werkkamer: 'een mausoleum'. Inderdaad: als een heerserstombe die de sterfelijkheid moet doen vergeten maar het tegenovergestelde effect heeft. Mulisch zou de intentie van zijn huis een museum te maken niet onprettig gevonden hebben, het woonhuis van Goethe indachtig. Op dat niveau schatte hij zichzelf ook in, want elke bescheidenheid was hem vreemd en net als het Weimars genie was Mulisch bouwend aan de theorie van Alles. Zijn liefhebbende vrienden glimlachten daar een beetje om.

Zoals ze ook weten dat Mulisch vond recht te hebben op de Nobelprijs, waarvoor hij, volgens Nooteboom, zelfs lobbyde. Van Dis typeert met een anekdote. Herenclublid Van Mierlo vertelde ooit hoezeer hij elke dag aan zichzelf twijfelde: